

ประชาคมอาเซียน : การปรับตัวของภาคราชการไทย (ตอนที่ 1)

รศ. ดร.ประภัสสร เทพชาตรี

คอลัมน์กระบวนทรรศน์ในตอนนี้และตอนหน้า ผมจะวิเคราะห์ถึง ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะในประเด็น ผลกระทบต่อภาคราชการไทย และการปรับตัวของภาคราชการไทย ต่อการเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียน ในปี 2015

ภูมิหลัง

สำหรับภูมิหลังของประชาคมอาเซียนนั้น เริ่มตั้งแต่ปี 2002 โดยสิงคโปร์ได้เสนอในการประชุมสุดยอดปี 2002 ว่า ถึงเวลาแล้วที่อาเซียนควรจะมีการพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community พอลิงคโพรเสนอ อาเซียนก็เห็นด้วยว่า ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องเดินหน้ากันสักที หลังจากที่เราคิดขัดกันมานาน คือ ติดอยู่กับ AFTA มาตั้งแต่ปี 1992 และไม่ได้เดินหน้าไปไหนเลย ถ้าอาเซียนจะยังคงมีความสำคัญอยู่ในเวทีโลก เราต้องรีบขยับ เราต้องรีบเดินหน้า เราต้องรีบบูรณาการในเชิงลึกกว่านี้ นั่นก็คือ การพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน แนวคิดนี้มาถึงจุดที่ทุกฝ่ายตกลงกันในปี 2003 ในการประชุม สุดยอดอาเซียนที่บาหลี ได้มีข้อตกลง Bali Concord II กำหนดว่า เราจะจัดตั้งประชาคมอาเซียนขึ้นภายในปี 2020 แต่ในตอนหลังหลายประเทศมองว่า ปี 2020 อาจจะนานเกินไป ตอนหลังจึงตกลงที่จะเร่งเป้าหมายมาเป็นปี 2015 เพราะฉะนั้น จึงตั้งเป้าหมายไว้ว่า เราจะเป็ประชาคมอาเซียนภายในปี 2015

ประชาคมอาเซียน มี 3 เสาหลัก หรือ 3 ประชาคมย่อย คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

ประเด็นต่อไปที่ผมจะวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ผลกระทบในภาพรวม และการปรับตัวของภาคราชการไทยในภาพรวม และหลังจากนั้น จะมาวิเคราะห์ในรายละเอียดในแต่ละประชาคม 3 ประชาคมย่อยว่า จะมีผลกระทบอย่างไร และภาคราชการไทยจะปรับตัวอย่างไรในแต่ละประชาคม

ภาพรวม : ผลกระทบและการปรับตัวของภาคราชการไทย

การปรับตัวของภาคราชการไทยนั้น ผมมองว่า มีอยู่ 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 คือ การปรับตัวจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ในแง่ที่ว่า เมื่อมีการเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียนแล้ว จะเกิดอะไรขึ้นบ้าง แล้วเราจะต้องปรับตัวอย่างไร เป็นการปรับตัวเพื่อสนองตอบต่อผลกระทบ

แต่จะมีบทบาทของภาคราชการไทยอีก หนึ่ง นอกจากเราจะต้องปรับตัวเพื่อรองรับต่อผลกระทบแล้ว ภาคราชการไทยควรจะมีบทบาทสำคัญในการผลักดันในเรื่องของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนด้วย ไม่ใช่เราจะอยู่เฉย ๆ แล้วก็รอให้เกิดประชาคมอาเซียน แล้วค่อยปรับตัว แต่เราควรจะมีบทบาท ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการไทย ในฐานะที่เป็นส่วนราชการ จึงควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างประชาคมอาเซียนด้วย เกือบทุกกระทรวงในขณะนี้เกี่ยวข้องกับอาเซียน เพราะฉะนั้น บทบาทของภาคราชการไทย นอกจากจะต้องปรับตัวแล้ว ยังจะต้องมีบทบาทในการผลักดันการจัดตั้งประชาคมอาเซียน และบทบาทในการผลักดันให้ไทยกลับมามีบทบาทที่โดดเด่นในเวทีอาเซียนอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับผลกระทบของการเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียนต่อภาคราชการไทยในภาพรวมนั้น คือ เมื่อเกิดประชาคมอาเซียน ความร่วมมือจะเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน จะมีการติดต่อกันระหว่างหน่วยงานราชการต่าง ๆ

ของประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดประชาคมอาเซียน ความร่วมมือในทุก ๆ ด้านจะเพิ่มมากขึ้น และข้าราชการเกือบจะทุกกระทรวง ทบวง กรม จะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องของอาเซียนมากขึ้น จึงต้องมีการปรับตัว เพื่อที่จะให้ทันกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ จะมีการแข่งขันกันมากขึ้นในการปฏิสัมพันธ์กันในระบบราชการต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ระบบราชการไทยจะต้องทำงานให้ทันกับระบบราชการในประเทศอาเซียนอื่น ๆ อย่างเช่น สิงคโปร์ ขึ้นชื่อว่าระบบราชการนั้นมีประสิทธิภาพมาก

และอีกสิ่งหนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ การที่ภาคส่วนต่าง ๆ จะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน หรือในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน นั้นหมายความว่า หน่วยงานราชการของไทย ซึ่งในอดีต มักจะปิดตัวเอง ก็จำเป็นต้องเปิดกว้างมากขึ้น ในการที่จะดึงเอาภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งเรื่องนี้เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้ว อย่างเช่น ในมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ก็บอกว่า ถ้ารัฐบาลจะไปทำสัญญาอะไรกับใคร รัฐบาลจะต้องปรึกษาหารือภาคประชาชนด้วย และอาเซียนก็จะทำให้แนวโน้มต่าง ๆ เหล่านี้ชัดเจนมากขึ้น หน่วยงานราชการจึงต้องเปิดกว้างมากขึ้นในเรื่องของภาคประชาสังคม

จากผลกระทบดังกล่าว ภาคราชการไทยจะต้องปรับตัวอย่างไรบ้าง ผมขอเสนอประเด็นเหล่านี้ ที่น่าจะเป็นประเด็นหลักของการปรับตัวของภาคราชการไทย

- เราจะต้องรู้เรื่องอาเซียนมากขึ้น ภาคราชการไทยจะต้องมีการตื่นตัวในการรับรู้เกี่ยวกับอาเซียนมากขึ้น
- เราจะต้องพยายามที่จะรู้จักประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ซึ่งเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันทั้งนั้น เราจะต้องรู้จักภาษาของประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น อันนี้ คือ จุดอ่อนของไทย ที่เรามักจะมองข้ามประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เรามักจะมีปัญหาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เพราะเราไม่ให้ความสำคัญ เวลาเรามองอะไรก็มักจะมองไปที่ประเทศที่เจริญแล้ว ภาษา เราก็จะไปเรียนภาษาอังกฤษ ญี่ปุ่น แต่ภาษาเพื่อนบ้านไม่มีใครอยากจะเรียน เพราะฉะนั้น จึงเป็น mentality ที่เราจะต้องปรับ ต้องเปลี่ยน

เรื่องนี้โยงไปหลายเรื่อง อย่างเช่น ปัญหาความขัดแย้งไทยกับกัมพูชา ก็เหมือนกัน รากเหง้าของปัญหา คือ เราไม่สนใจประเทศเพื่อนบ้าน เราจะต้องสร้างคนรุ่นใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้าน และมองประเทศเพื่อนบ้านในแง่บวก ไม่ใช่มองเป็นศัตรู เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก ถือเป็นวาระแห่งชาติที่สำคัญที่เราจะต้องผลักดัน คือ ทำอย่างไร เราถึงจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านได้สักที ไม่มีประโยชน์อะไรที่เราจะไปทะเลาะกับประเทศเพื่อนบ้าน อย่างที่เราทะเลาะกับกัมพูชาอยู่ในขณะนี้ เรายกประเทศหนีเขาไปไม่ได้ เราจะต้องอยู่ด้วยกันไปตลอดกาล

- อย่างไรก็ตาม อาเซียนได้ตัดสินใจแล้วว่า ภาษาอังกฤษจะเป็นภาษา กลางของอาเซียน ดังนั้น ในอนาคต ที่จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนของอาเซียนมากขึ้น รวมทั้งระหว่างระบบราชการของไทยกับระบบราชการของประเทศสมาชิกอื่น จะมีการพบปะ เจรจา และประชุมกันมากขึ้น เพราะความร่วมมือต่าง ๆ จะเกิดมากขึ้นในทุกมิติ และภาษาที่จะต้องใช้ในการพบปะ เจรจา และประชุม ก็คือ ภาษาอังกฤษ ดังนั้น สิ่งที่ภาคราชการไทยจะต้องรีบปรับตัวอย่างรวดเร็ว ก็คือ ทักษะภาษาอังกฤษ

□ สุดท้าย คือ การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน และการเปิดกว้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ที่ได้วิเคราะห์ไป เป็นเรื่องของการปรับตัวในภาพรวม ตอนนี้เราจะมาดูในแต่ละประชาคมย่อยว่า จะต้องปรับตัวกันอย่างไร โดยจะเริ่มที่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงก่อน และหลังจากนั้น ในคอลัมน์กระบวนทรรศน์ ตอนที่ 2 ก็จะมาวิเคราะห์ต่อ ในส่วนที่เป็นประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม

□ สำหรับประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนนั้น เรื่องหลัก ๆ คือ การพัฒนาทางการเมือง การผลักดันประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การสร้างบรรทัดฐาน (norms) ให้เกิดขึ้น คือ การจัดทำข้อตกลง สนธิสัญญาต่าง ๆ การสร้างกลไกในการป้องกันและแก้ไขความขัดแย้ง

□ สำหรับผลกระทบของการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนต่อประเทศไทย โดยเฉพาะต่อภาครัฐไทยนั้น ผลกระทบโดยตรงน่าจะเป็นในเชิงบวกมากกว่า

ถ้าจะมองในแง่ของประชาชน ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน จะให้ความสำคัญกับเรื่องประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เพราะฉะนั้น สิทธิเสรีภาพของประชาชน น่าจะได้รับการปกป้องดีขึ้น และในอนาคต จะมีข้อตกลงมากขึ้น และความขัดแย้งต่าง ๆ ก็จะลดลง เพราะอาเซียนจะมีกลไกต่าง ๆ ดีขึ้นในการแก้ไขและป้องกันความขัดแย้ง

สำหรับผลกระทบต่อหน่วยงานราชการ ก็ต้องดูว่า แต่ละเรื่องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใด เช่นเรื่อง การพัฒนาทางการเมือง เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ก็จะไปเกี่ยวข้องกับกระทรวงยุติธรรม ที่จะต้องมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในเรื่องของการผลักดันความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน และกลไกสิทธิมนุษยชนในอาเซียน ดังนั้น บุคลากรในกระทรวงยุติธรรม ก็ต้องมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนมากขึ้น และต้องมีบทบาทมากขึ้นในการเข้าไปผลักดันในประเด็นเหล่านี้ รวมทั้งเรื่องภาษา ซึ่งการประชุมอาเซียนในเรื่องสิทธิมนุษยชน ก็ต้องใช้ภาษาอังกฤษ

ส่วนเรื่องการพัฒนาบรรทัดฐาน เป็นการจัดทำข้อตกลงสนธิ สัญญา และกฎหมายระหว่างประเทศ กระทรวงที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงยุติธรรม

สุดท้าย ก็จะเป็นเรื่องของบทบาทที่จะไปเสริมสร้างกลไกป้องกันความขัดแย้ง กลไกแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งจะเป็นเรื่องของหน่วยงานความมั่นคงเป็นหลัก คือ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม ฝ่ายทหาร และสภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือ สมช. ในอดีตฝ่ายทหารก็ไม่ค่อยรู้เรื่องเกี่ยวกับอาเซียนเท่าไร แต่หลังจากมีการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนครั้งแรกในปี 2006 ทหารก็มีความตื่นตัวขึ้นมา ในเรื่องที่จะเรียนรู้ว่าอาเซียนคืออะไร กลไกอาเซียนเป็นอย่างไร และหน่วยงานฝ่ายทหารจะเข้าไปมีบทบาทได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมมือด้านความมั่นคง และบทบาทของฝ่ายทหารไทยในเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

(โปรดอ่านต่อตอนจบในคอลัมน์กระบวนทรรศน์ตอนหน้า ในวันพฤหัสบดีที่ 24 มีนาคม ซึ่งจะเน้นวิเคราะห์ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมวัฒนธรรม)

ไทยโพสต์

วันพฤหัสบดีที่ 10 มีนาคม 2554

ประชาคมอาเซียน : การปรับตัวของภาคราชการไทย (ตอนจบ)

รศ. ดร.ประภัสสร เทพชาตรี

คอลัมน์กระบวนทรรศน์ตอนที่แล้ว ผมได้วิเคราะห์ถึง ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะในประเด็น ผลกระทบต่อภาคราชการไทย และการปรับตัวของภาคราชการไทย ต่อการเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียน ในปี 2015 โดยได้วิเคราะห์การปรับตัวในภาพรวม และการปรับตัวในประชาคมการเมืองและความมั่นคงไปแล้ว สำหรับคอลัมน์กระบวนทรรศน์ตอนนี้ จะมาวิเคราะห์ต่อ ในส่วนของการปรับตัวในประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เป้าหมายของเรา ในปี 2015 คือ การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขึ้นมา ซึ่งหัวใจของประชาคมเศรษฐกิจ คือ จะมีตลาดเดียว และฐานการผลิตเดียว (single market and production base) และการที่เราจะมีตลาดเดียว จะมีการไหลเวียนของปัจจัยต่าง ๆ อย่างเสรี คือ

- การไหลเวียนของสินค้าอย่างเสรี
- การไหลเวียนของการค้าภาคบริการอย่างเสรี
- การไหลเวียนของการการลงทุนอย่างเสรี

การไหลเวียนของเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น (freer flow of capital) ซึ่งการไหลเวียนของเงินทุนนี้ ไม่ใช่คำว่า free freer ซึ่งหมายถึง มีเสรีมากขึ้น แต่ยังไม่เสรี 100%

การไหลเวียนของแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี (free flow of skilled labor) โดยจะมีการเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือ ซึ่งหมายความว่า แรงงานไร้ฝีมือ (unskilled labor) เหตุผล คือ เราเห็นสภาพอยู่ในขณะนี้ว่า ประเทศไทยไม่ได้เปิดเสรีให้คนงานพม่าเข้ามาทำงานในประเทศ แต่ก็มีลักลอบแอบเข้ามาทำงาน จำนวนก็คงจะหลายล้านคนที่แอบทำงานอยู่ในไทยอย่างผิดกฎหมาย เพราะฉะนั้น จะเกิดอะไรขึ้น หากมีการเปิดเสรีในเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานไร้ฝีมือ ก็คงจะทะลักเข้ามา คราวนี้คงจะไม่ใช่ 3-4 คน คน จากพม่า กัมพูชา และลาว เพราะฉะนั้น ไทยก็ไม่พร้อมในการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายแรงงานไร้ฝีมือ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน ก็ไม่พร้อม ปัญหาตรงนี้ คือ ถ้าระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่ต่างกันมาก ก็คงจะไม่ทะลัก แต่ในอาเซียน ช่องว่างระหว่างประเทศรายกับประเทศจน ห่างกันมาก ดังนั้น หากมีการเปิดเสรี คนจนในประเทศจน จะทะลักเข้าไปสู่ประเทศรวย เพื่อที่จะหางานที่ดีกว่า

นี่คือประเด็นหลัก ๆ ในเรื่องของการพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่ถ้าถามว่า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะส่งผลกระทบต่อไทยอย่างไร

ในบรรดาทั้ง 3 ประชาคมย่อย ผมคิดว่า ประชาคมเศรษฐกิจ จะส่งผลกระทบต่อไทยมากที่สุด เพราะเมื่อเราเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายสินค้า สินค้าบางตัว ไทยอาจได้เปรียบ ส่งไปขายในประเทศอาเซียนได้มากขึ้น แต่อุตสาหกรรมบางอุตสาหกรรม ไทยอาจเสียเปรียบ เราอาจจะผลิตสินค้าต้นทุนสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เพราะฉะนั้น เมื่อเปิดเสรีแล้ว สินค้าราคาถูกจากประเทศเพื่อนบ้าน จะทะลักเข้าสู่ไทย อุตสาหกรรมบางสาขา จะได้รับผลกระทบ รวมทั้งภาคเกษตรด้วย ตัวอย่างเช่น ข้าว เมื่อเปิดเสรีแล้ว ข้าวราคาถูกจากลาว จากพม่า จะทะลักเข้าไทย เพราะฉะนั้น ในเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจ มีทั้งโอกาส และภัย เมื่อเปิดเสรีแล้ว ต้องมีคนได้ คนเสีย บาง sector อาจจะไม่พร้อม ก็จะได้รับผลกระทบ

แต่ในภาพรวม การเปิดเสรีการค้าสินค้าในอาเซียน จะไม่กระทบต่อไทยมากนัก เพราะเรามี AFTA อยู่แล้ว ขณะนี้ สินค้าที่ค้าขายกันในอาเซียน ก็มีภาษีอยู่ที่ประมาณ 0% อย่างมากก็ไม่เกิน 5%

สำหรับเรื่องภาคบริการ ถามว่า ภาคบริการไทยสู้กับอาเซียนได้หรือไม่ ผมคิดว่า เราน่าจะสู้ได้ ที่อาจจะยังสู้ไม่ได้ ก็น่าจะเป็นสิงคโปร์ โดยเฉพาะในภาคสถาบันการเงิน ธนาคาร แต่โดยรวมแล้ว เราน่าจะสู้เขาได้ เพราะฉะนั้น ไทยน่าจะได้ประโยชน์ มากกว่าเสียประโยชน์

เช่นเดียวกับเรื่องการลงทุน ต่อไปจะเป็นเขตการลงทุนเดียวในอาเซียน กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้านการลงทุน จะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมือนกัน เพราะฉะนั้น จะต้องมีการปรับตัวในเรื่องนี้ โดยเฉพาะภาคเอกชน แต่ผมคิดว่า ในภาคการลงทุน เราไม่ได้เป็นรองใครในอาเซียน เราน่าจะมีโอกาสมากขึ้นในการไปลงทุนในประเทศสมาชิกอาเซียน นักธุรกิจไทยก็กำลังจ้องจะไปลงทุนในพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มากขึ้น และกำลังจะขยายการลงทุนในฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ด้วย

สำหรับ การเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือในอาเซียนนั้น ในแผนงาน ASEAN Economic Community Blueprint ได้กำหนดไว้ว่า การเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือ จะเริ่มจากอาชีพทางการแพทย์ บัญชี วิศวกร พยาบาล และสถาปนิก ที่จะเปิดเสรีกันก่อน การเปิดเสรีในที่นี้ หมายถึง ต่อไปในอนาคต เราเป็นประชาคมเศรษฐกิจแล้ว สถาปนิกชาวมาเลเซีย ยอยากเข้ามาทำงานในไทย ก็สามารถเข้ามาได้ หรือสถาปนิกไทย ยอยากไปทำงานที่สิงคโปร์ ก็สามารถไปได้อย่างเสรี เพราะฉะนั้น จะเปิดโอกาสมากขึ้นสำหรับอาชีพเหล่านี้ แต่ขึ้นอยู่กับว่า เราจะสู้เขาได้หรือไม่ หมอไทย กับหมอมมาเลเซีย เราสู้เขาได้หรือไม่ หรือหมอไทย กับหมอลาว มาตรฐานของเรา น่าจะดีกว่าหรือไม่ เพราะฉะนั้น ในอนาคต หมอไทยจะมีโอกาสไปทำงานในประเทศอาเซียนได้มากขึ้น จะติดขัดอยู่เรื่องเดียว คือเรื่องภาษา อย่างเช่น พยาบาลไทย ที่ความจริงโอกาสมีมาก แต่ยังติดขัดเรื่องภาษาอังกฤษ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ ได้เปรียบ เพราะพูดภาษาอังกฤษได้ เพราะฉะนั้น ข้อเสียเปรียบของเรา คือ เรื่องภาษามีอยู่ 3 กลุ่ม ที่จะต้องปรับตัว และมีบทบาทในเรื่องของประชาคมเศรษฐกิจ

กลุ่มที่ 1 คือ บุคลากรในหน่วยงานด้านเศรษฐกิจของไทย ซึ่งมีอยู่มากมายหลายกระทรวง เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตร กระทรวงอุตสาหกรรม

กลุ่มที่ 2 คือ ภาคเอกชน

กลุ่มที่ 3 คือ ประชาชน

แต่สำหรับบทความนี้ จะเน้นเรื่อง การปรับตัวของภาคราชการไทย ซึ่งต้องไปดูว่า หน่วยงานเศรษฐกิจของไทย จะปรับตัวอย่างไร และจะมีบทบาทอย่างไรในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประการแรก คือ หน่วยงานเศรษฐกิจของไทย ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ควรจะต้องศึกษาถึงผลกระทบจากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่า จะมีผลกระทบอย่างไร โดยเฉพาะผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า ผลกระทบจากการเปิดเสรีภาคบริการ ผลกระทบจากการเปิดเสรีด้านการลงทุน ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายเงินทุนและแรงงาน ต้องศึกษาถึงผลกระทบอย่างละเอียด โดยการศึกษานั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นลบทั้งหมด เพราะโอกาส ก็มีมาก

ประการที่ 2 หน่วยงานเศรษฐกิจของไทย จะต้องให้ความรู้แก่ภาคส่วน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคเอกชน และภาคประชาชน ถึงโอกาสที่กำลังจะเปิดให้ สำหรับประชาคมเศรษฐกิจ รวมทั้งผลกระทบในเชิงลบ คือ จะต้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ รู้ว่า กำลังเผชิญกับผลกระทบในเชิงลบอย่างไร และหน่วยงานราชการ จะต้องกำหนดมาตรการในการรองรับต่อผลกระทบดังกล่าวด้วย

เราได้รับบทเรียนมาแล้ว จากการทำ FTA ทวิภาคี ในสมัยรัฐบาลทักษิณ เช่น FTA ไทย – ออสเตรเลีย FTA ไทย – จีน FTA ไทย – ญี่ปุ่น ที่พอทำไปแล้ว มีผลกระทบในทางลบ กระทรวงพาณิชย์ได้มีมาตรการรองรับผลกระทบในทางลบไว้อย่างไร ตัวอย่างเช่น พอเปิด FTA ไทย- จีน ผักและผลไม้ของจีน ก็ทะลักเข้าไทย เกษตรกรรายย่อยของไทยขายผลผลิตทางเกษตรของตนไม่ได้ รัฐบาลทักษิณก็ไม่ได้มีมาตรการรองรับที่ดีพอ

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เรื่องหลัก ๆ คือ

- การส่งเสริม และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การคุ้มครอง และสวัสดิการสังคม
- ความยุติธรรม และสิทธิ
- การส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม
- การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน

นี่คือเรื่องหลัก ๆ ของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งมีหน่วยงานของไทย ที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องมากมายหลายหน่วยงาน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะเป็นกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ขณะนี้ ความร่วมมือในกรอบอาเซียน กระจายไปเกือบทุกกระทรวง กรม เพราะฉะนั้น จึงมีหลายหน่วยงาน ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับความร่วมมืออาเซียนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้น หน่วยงานของไทย บุคลากรของไทย ต้องมีการปรับตัวเพื่อเตรียมความ

พร้อมมากขึ้น ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ ในการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนขึ้น

ส่วนในเรื่องการคุ้มครองและสวัสดิการสังคม ก็เป็นเรื่องของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะโยงมาถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิสตรี ซึ่งจะเกี่ยวโยงกับหน่วยงานของไทยทางด้านสิทธิมนุษยชน ด้านสิทธิสตรี และสิทธิเด็ก เช่น กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ด้วย สำหรับในเรื่องสิ่งแวดล้อม ก็มีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง ในความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมของอาเซียน โดยมีการประชุมรัฐมนตรีสิ่งแวดล้อมอาเซียนอยู่เป็นประจำ

สุดท้าย เป็นเรื่องของการสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ซึ่งเห็นว่า เราจะส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศอาเซียนกันอย่างไร ซึ่งมีกระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานเกี่ยวข้องโดยตรง

จะเห็นได้ว่า เกือบทุกหน่วยงานของภาคราชการไทย ก็เกี่ยวข้องกับอาเซียนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง กระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน จึงต้องมีการเตรียมความพร้อม ในเรื่องของการที่จะเข้าไปมีบทบาท ซึ่งบทบาทที่สำคัญของภาคราชการไทยนั้น ไม่ใช่เพียงแต่จะปรับตัวเพื่อรองรับต่อผลกระทบของประชาคมอาเซียน เท่านั้น แต่ภาคราชการไทยจะต้องมีบทบาทในการผลักดัน และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ด้วย นอกจากนี้ ข้าราชการไทยที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน จะต้องมีความมั่นใจในใจว่า เมื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประเทศไทย เราควรจะทำอย่างไร ที่จะทำให้ไทยกลับมามีบทบาทที่โดดเด่นในเวทีอาเซียนได้อีกครั้งหนึ่ง และผลักดันประเด็นต่าง ๆ ที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อไทย

ไทยโพสต์

วันพฤหัสบดีที่ 24 มีนาคม 2554